

# Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 35

## Risk Yedekleri

## Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 35

### Risk Yedekleri

#### Standardın Amacı

---

1. Bu Standardın amacı, başta kâr ve zararı üstlenen yatırımcılar olmak üzere faizsiz finans kuruluşlarının (FFK'lar/kuruluşlar) paydaşlarının karşı karşıya kaldığı çeşitli riskleri azaltmak için oluşturulan risk yedeklerine ilişkin muhasebe ve finansal raporlama ilkelerini belirlemektir.

#### Kapsam

---

2. Bu Standart, (Tekâfül (katılım sigortacılığı) şirketleri hariç olmak üzere) bir FFK<sup>1</sup> tarafından, paydaşların (başta kâr ve zararı üstlenen yatırımcıların) karşı karşıya kaldığı kredi, piyasa, özkaynak yatırımı, likidite, getiri oranı ya da ticari getiri risklerini azaltmak amacıyla oluşturulan risk yedeklerine uygulanır. Diğer taraftan, operasyonel risk FFK'nın kendi sorumluluğunda olduğundan, bu Standart operasyonel riski azaltmak için oluşturulan risk yedeklerine uygulanmaz.
3. Bu Standart, FFK'ların risk yedeğini belirli bir düzeyde tutmasını zorunlu kılmaz. Bir FFK bu tür yedekler oluşturmuşsa, bu Standardın tamamını uygular.
4. Bu Standart, ilgili varlıklardan kaynaklanan gelirden değil özkaynaktan ayrılan mevzuata dayalı ve diğer benzer yedeklere uygulanmaz.
5. Bu Standart, kapsamında yer alan herhangi bir yedek tanımını karşılayan her türlü yedeğe nasıl adlandırıldığına bakılmaksızın uygulanabilir.

#### Tanımlar

---

6. Bu Standardın yorumlanması ve uygulanması amacıyla aşağıdaki tanımlar yapılmıştır:
  - a. Yatırım riski yedeği (YRY): FFK tarafından, temel olarak ilgili varlık ve yatırımlardan kaynaklanan (FFMS 30: Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler uyarınca muhasebeleştirilen değer düşüklüğü ve kredi zararlarından sonraki) gelecekteki olası zararlarla ilgili kredi riski, piyasa riski ve özkaynak yatırım riskine karşı paydaşları korumak amacıyla kâr ve zararı üstlenen yatırımcılarla ilgili varlıklardan kaynaklanan gelirden

---

<sup>1</sup> Katılım sigortacılığı şirketleri, kendi risk yedeklerini özel olarak ele alan FFMS'ye (mevcut durumda FFMS 15: Katılım Sigortacılığı Şirketlerinde Karşılıklar ve Yedekler'e) göre hareket eder.

ayrılan tutardır.

- b. Kâr ve zararı üstlenen yatırımcılar: Bir FFK'ya; varlık, iş ya da ortaklıklardan kaynaklanan risk ve getirileri paylaşmak amacıyla söz konusu varlık, iş ya da ortaklıklardaki yatırımlar için fon sağlayan yatırımcılardır. Örneğin; Mudârebe, Müşâreke ya da Yatırım Vekâleti kapsamında yatırım hesabı sahipleri (YHS), Sukuk sahipleri vb.
  - c. Kâr dengeleme yedeği (KDY): FFK tarafından, kâr ve zararı üstlenen yatırımcılara ait varlıklardan kaynaklanan gelirden, söz konusu paydaşlar (ve uygun hallerde pay sahipleri) için belirli bir getiri düzeyini sağlamak amacıyla ayrılan tutar olup, bu açıdan (ticari getiri riski dâhil olmak üzere) getiri oranı riskini yönetmeye yarayan bir araçtır.
  - d. Yedek: Özkaynak veya özkaynak benzeri bakiyelere ya da bilanço dışı kalemlere yönelik çeşitli riskleri yönetmek amacıyla ilgili paydaşlar lehine yapılan değer düzeltmelerinin yanı sıra ilgili kazançlardan veya dağıtılmamış kârlardan ayrılan özkaynak sahibi (pay sahipleri ya da kontrol gücü olmayan paylar) veya özkaynak benzeri sahibi paydaşlara (yani, kısıtlanmamış yatırım hesabı sahipleri gibi katılımcı (kâr ve zararı üstlenen) paydaşlara) ait bir bileşendir.
  - e. Risk yedekleri: Fıkhi hükümler ve ilgili paydaşlarla yapılan sözleşmeye dayalı düzenlemeler doğrultusunda bu Standart kapsamında tutulan KDY ve YRY'den oluşur.
7. Bu Standartta yer alan farklı risk türleri, İslami Finansal Hizmetler Kurulu (IFSB) tarafından yayımlanan ilgili Standartlardaki<sup>2</sup> anlamlarıyla kullanılmıştır.

#### **Risk yedeklerinin yeterliliğini değerlendirme sıklığı**

---

- 8. FFK, bu Standartta tanımlanan ilkelere göre geliştirilen muhasebe politikaları uyarınca oluşturduğu risk yedeklerinin yeterliliğini her raporlama dönemi sonunda değerlendirir.
- 9. FFK, 8'inci paragraftaki hükümlere bağlı kalmaksızın, ara dönem finansal raporlama tarihinde risk yedeklerinin yeterliliğinin değerlendirilmesi konusunda hızlı güncelleme

---

<sup>2</sup> IFSB Rehberi 3 "Yatırım Hesabı Sahiplerine Yapılan Kâr Ödemelerinin İstikrarlı Hale Getirilmesi Uygulamasına İlişkin Rehber" ve IFSB Standardı 1 "Yalnızca Faizsiz Finans Hizmeti Sunan Kuruluşlar (Sigorta Kuruluşları Dışındaki) İçin Risk Yönetimi Rehber İlkeleri". IFSB Standartlarının güncel hallerine IFSB'nin internet sitesinden ulaşılabilir.

yaklaşımını (bakınız: 10'uncu paragraf) izlemeye karar verebilir.

10. Hızlı güncelleme yaklaşımı kapsamında FFK, tüm tahminleri ve hesaplamaları yeniden gözden geçirmek yerine, son kapsamlı değerlendirmede kullanılan varsayım, tahmin ve parametrelerde meydana gelen önemli değişiklikleri hızlıca analiz edebilir. Değişiklikler önemli olmadığı sürece, risk yedeklerinin ara dönem finansal raporlama tarihlerindeki yeterliliğini değerlendirmek için sadece sayısal değerlerin (örneğin, varlıklar ve yatırım bakiyelerinin) güncellenmesi yeterli olabilir.

### **Risk yedeklerinin muhasebeleştirilmesi**

---

#### **Risk yedeklerine ilişkin muhasebe politikalarının oluşturulması**

11. FFK bu Standardı uygularken, bu Standartta tanımlanan ilkeler doğrultusunda risk yedeklerinin belirli bir düzeyde tutulmasına ilişkin olarak; risk yönetimi, riskin raporlanması ve nesnel risk değerlendirme metodolojilerini içeren muhasebe politikaları geliştirir.
12. FFK, 11'inci paragraf uyarınca muhasebe politikaları geliştirdikten sonra bunları tutarlı bir biçimde uygular.

#### *Risk yedeklerine ilişkin muhasebe politikalarına yönelik temel rehber*

13. FFK yedeklerin geliştirilmesi ve belirli bir düzeyde tutulmasına ilişkin uygun muhasebe politikaları geliştirir. Bu sayede:
  - a. İlgili paydaş sınıfı ve sınıfları için daha uzun süre boyunca adil ve hakkaniyetli bir uygulama sağlanması beklenir,
  - b. Risk yedekleri FFK'nın risk yönetimi politikası ve -varsa- sözleşmeye bağlı düzenlemeler uyarınca yeterli düzeyde tutulur ve
  - c. Risk yedeklerinin yetersiz olması durumunda, risk yedeklerini yeterli düzeye getirebilmek için FFK tarafından belirlenmiş bir plan mevcut olur.
14. 13(c) paragrafının amacı açısından, yeterli düzeye ulaşılması için uygun süre, FFK tarafından ilgili muhasebe politikaları kapsamında tanımlanır (bakınız: Ek C: Uygulama Rehberi).

## **Risk yedeklerine ilişkin yeterli düzey**

### *Kâr Dengeleme Yedeği (KDY)*

15. Bu Standardın hükümleri doğrultusunda her bir paydaş kategorisi için tutulan KDY, söz konusu paydaş kategorisi için geçerli olan getiri oranı riski ve ticari getiri riskinin bileşik parasal etkisini karşılayabilecek düzeydeyse yeterli kabul edilir. Bu bileşik parasal etki FFK'nın ilgili muhasebe politikalarına göre hesaplanır. Ek C'de yer alan Tablo A'da örnek bir hesaplama yaklaşımı verilmiştir. Bu politikalar risk yönetimi alanındaki en iyi uygulamalara göre geliştirilir ve risk yönetimine karşı ihtiyatlı bir yaklaşımı yansıtır.

### *Yatırım Riski Yedeği (YRY)*

16. Bu Standardın hükümleri doğrultusunda her bir paydaş kategorisi için tutulan YRY, söz konusu paydaş kategorisi için geçerli olan kredi riski, piyasa riski ve özkaynak yatırım riskinin bileşik parasal etkisini ortadan kaldıracabilecek düzeydeyse yeterli kabul edilir. Bu bileşik parasal etki FFK'nın ilgili muhasebe politikalarına göre hesaplanır. Ek C'de yer alan Tablo B'de örnek bir hesaplama yaklaşımı verilmiştir. Bu politikalar risk yönetimi alanındaki en iyi uygulamalara göre geliştirilir ve risk yönetimine karşı ihtiyatlı bir yaklaşımı yansıtır.

## **Risk yedeklerine yapılan katkılar, risk yedeklerinin kullanımı ve diğer düzeltmeler**

### *Risk yedeklerine yapılan katkılar*

17. Risk yedeklerine yapılan katkılar, bu tür paydaşlarla ilişkilendirilebilen havuzun (genellikle “kâr ve zarar havuzu” veya “yatırım havuzu” olarak ifade edilir) gelirinden yapılan bir tahsisat olarak muhasebeleştirilir.

### *Risk yedeklerine yapılan katkıların ilişkilendirilmesi*

18. Risk yedeklerine yapılan katkılar, sözleşme hükümlerine ve Fıkhî ilkelere göre ilgili paydaşlar ve pay sahipleriyle ilişkilendirilir.
19. KDY her zaman hem ilgili paydaşlara hem de pay sahiplerine (Mudârib ya da çalışma ortağı sıfatıyla ya da fonların karıştırılması halinde yatırımcı sıfatıyla) ait gelirden oluşturulur ve söz konusu gelirle ilişkilendirilir.
20. YRY ilgili sözleşme hükümlerine ve Fıkhî hükümlere göre:
  - a. İlgili paydaşlara ve pay sahiplerine (Mudârib ya da çalışma ortağı sıfatıyla ya da fonların karıştırılması halinde yatırımcı sıfatıyla) ait gelirden oluşturulur ve söz

konusu gelirle ilişkilendirilir ya da

- b. İlgili paydaşlara ve pay sahiplerine (fonların karıştırılması durumunda yatırımcı sıfatıyla, fakat Mudârib ya da çalışma ortağı sıfatıyla değil) ait gelirden oluşturulur ve söz konusu gelirle ilişkilendirilir.

#### *Risk yedeklerinin kullanımı*

- 21. İlgili risk yedeğinin kullanımını zorunlu kılan bir durumun olması halinde, yedek ilgili havuzdan iptal edilir (dışa transfer edilir) ve ilgili zararlar doğrudan netleştirilmez.

#### *Risk yedeklerinde yapılan diğer düzeltmeler*

- 22. Daha önce tutulan bir risk yedeğine artık ihtiyaç kalmayabilir ve iptal edilmesi (dışa transfer edilmesi) gerekebilir. Bu durum aşağıdaki şekillerde meydana gelebilir ve ilgili iptal (dışa transfer) gerçekleştiğinde finansal tablolara alınır:
  - a. Tutulan yedek miktarının gerçekte ihtiyaç duyulandan daha fazla olması, bir başka ifadeyle kısmî iptal (dışa transfer) – Bu durumdaki iptal (dışa transfer), belirli bir tarih itibarıyla yeterli yedek düzeyinin kapsamlı olarak yeniden değerlendirilmesidir,
  - b. İlgili yatırım araçlarının tamamen tasfiye edilmesi – Bu durumdaki iptal (dışa transfer), ilgili yatırım aracının fiilen tasfiye edilmesi ve tamamen ödenmesidir ya da
  - c. FFK'nın artık gerekli olmaması ya da ilgili düzenlemelerin bu tür bir yedeğin belirli bir düzeyde tutulmasına izin vermemesi nedeniyle, bir veya birden fazla paydaş kategorisi için bir veya birden fazla risk açısından risk yönetimi politikalarını değiştirmesi.
- 23. Kısmî veya tamamen iptal (dışa transfer), gerçekleştiğinde finansal tablolara alınır. İlgili yedekler, bir sözleşme hükmü ya da Fıkî ilkeler aksini belirtmedikçe oluşturuldukları ilgili gelirden iptal edilir (dışa transfer edilir).
- 24. Sözleşme hükümleri ve Fıkî ilkelerin, risk yedeklerinin kullanımından faydalanan paydaş sınıfının esasen yedeğin ayrıldığı gelirlerin ait olduğu paydaş sınıfından farklı olmasına izin verdiği durumlarda, yapılan transfer ve düzeltmeler gerekçeleriyle birlikte (Danışma Kurulu'nun bu işlemin Fıkî ilkelere uygun olup olmadığı konusundaki kanaati dâhil olmak üzere) uygun şekilde açıklanır.

25. FFMS 30: Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler'in geçiş hükümleri uyarınca yapılması gereken düzeltme ve transferler dâhil olmak üzere yürürlükteki sözleşme hükümleri veya Fıkhî ilkeler doğrultusunda yedekler arasında yapılan düzeltme ve transferler gerçekleştiği zaman muhasebeleştirilir.

## **Sunum ve açıklama**

---

### **Sunum**

26. Risk yedeklerinin her bir paydaş sınıfıyla ilişkilendirilebilen payı, ilgili paydaş sınıfına ait özkaynaklara yapılan bir ilave olarak gösterilirken (genellikle özkaynak benzeri fonlar sınıfı altında farklı kategoriler şeklinde görünür), bunun pay sahipleriyle ilişkilendirilebilen kısmı pay sahiplerine ait özkaynaklarda gösterilir.
27. Bilanço dışı tutulan yatırımlarla ilişkilendirilebilen risk yedekleri, bilanço dışı yatırımlar tablosunda açıklanır.

### **Açıklama**

28. FFK, ilgili olduğu her bir paydaş kategorisi için her risk yedeği türüyle ilgili olarak aşağıdaki hususları açıklar:
- Söz konusu risk yedekleri için benimsenen muhasebe politikaları ve bu politikalardaki değişiklikler,
  - Nitelikleri tanımlanmak suretiyle yapılan transferler dâhil her tür düzeltmenin yanı sıra, ilgili paydaş (uygun hallerde pay sahibi) sınıfı itibarıyla söz konusu yedeklerle ilişkilendirilen tutarlarla birlikte, yedeklerin açılış ve kapanış bakiyeleri, kullanımı ve yedeklerle yapılan yatırımların getirisini içeren bir yedek hareketleri özeti,
  - Söz konusu yedeklerle yapılan yatırımlar konusunda sözleşme hükümleri ve Fıkhî ilkeler doğrultusunda uygulanan her tür politika ve
  - Yeterlilik düzeyindeki açıklar ve FFK'nın risk yedeklerini yeniden yeterli düzeye getirmek için tanımlamış olduğu plan.

## **Yürürlük tarihi**

---

29. Bu Standart, 1 Ocak 2021 veya sonrasında başlayan hesap dönemlerinde uygulanır. FFK'nın FFMS 30: Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler'i erken uygulamaya karar vermesi durumunda erken

uygulamaya izin verilmektedir.

#### **Geçiş hükümleri**

---

30. Bu Standart, FFMS 30: Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler ile birlikte yürürlüğe girer ve uygulanması söz konusu Standardın geçiş hükümlerine tâbidir.

#### **Diğer Standartlarda yapılan değişiklikler**

---

31. “-”

## Ek C: Uygulama Rehberi

“Tablo A” ve “Tablo B” doğrultusundaki etki hesaplamaları, risk yönetimi alanındaki en iyi uygulamalara göre yapılır.

| <b>Tablo A: Yeterli KDY düzeyi için örnek hesaplama</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                   |
|---------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
|                                                         | Getiri oranı riskinin bir başka ifadeyle ortalama getiri oranındaki değişikliğin azami etkisine ilişkin en iyi tahmin - Varlık tarafında                                                                                                                                | A                                                 |
| Artı:                                                   | Getiri oranı riskinin bir başka ifadeyle ortalama getiri oranındaki değişikliğin azami etkisine ilişkin en iyi tahmin - Yatırım hesapları tarafında                                                                                                                     | B                                                 |
| Artı:                                                   | Ticari getiri riskinin -varsa- ilave etkisi (uygulanabilir olduğunda likidite değerlendirmeleriyle birlikte)                                                                                                                                                            | C                                                 |
|                                                         | Toplam muhtemel etki                                                                                                                                                                                                                                                    | $D=A+B+C$                                         |
|                                                         | İlgili paydaş sınıfıyla ilgili YRY'nin “A”yı ortadan kaldırması beklenen düzey - Fiilen tutulan YRY'nin azami tutarına göre                                                                                                                                             | E                                                 |
| Artı:                                                   | FFMS 30: Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler uyarınca geliştirilen kredi zararları ve değer düşüklüğü karşılıkları ve net gerçekleşebilir değer (NGD) düzeltmelerinin bileşik tutarının “A”yı ortadan kaldırması beklenen düzey | F                                                 |
|                                                         | “E” ve “F”nin ortadan kaldırması beklenen toplam muhtemel etki (azami tutar “A”ya eşit bir tutarla sınırlıdır)                                                                                                                                                          | $G=E+F$ (fakat hiçbir durumda A’dan fazla olamaz) |
|                                                         | Yeterli KDY düzeyi                                                                                                                                                                                                                                                      | D-G                                               |

| <b>Tablo B: Yeterli YRY düzeyi için örnek hesaplama</b> |                                                                                                                                                                                                                                              |           |
|---------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
|                                                         | Kredi riskinin azami etkisine ilişkin en iyi tahmin                                                                                                                                                                                          | A         |
| Artı:                                                   | Piyasa riskinin azami etkisine ilişkin en iyi tahmin - Riske maruz değeri esas alan                                                                                                                                                          | B         |
| Artı:                                                   | Özkaynak yatırım riskinin azami etkisine ilişkin en iyi tahmin - Riske maruz değeri ve iş riskini esas alan                                                                                                                                  | C         |
|                                                         | Toplam muhtemel etki                                                                                                                                                                                                                         | $D=A+B+C$ |
| Eksi:                                                   | FFMS: 30 Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler uyarınca geliştirilen kredi zararları ve değer düşüklüğü karşılıkları ile NGD düzeltmelerinin bileşik tutarının “D”yi ortadan kaldırması beklenen düzey | E         |
|                                                         | Yeterli YRY düzeyi                                                                                                                                                                                                                           | D-E       |

Yukarıdaki tablolar sadece örnek hesaplama rehberi olarak değerlendirilir ve FFK'lar risk yönetimi alanındaki en iyi uygulamalara uygun hesaplama yöntemlerini kullanma konusunda serbesttir.

**Yedeklerin oluşturulma süresini belirleme rehberi – Bakınız: 13(c) ve 14 paragrafları**

FFK'nın yedeklerini yeterli düzeye getireceği süre genel olarak, ilgili paydaş yatırımlarının ortalama likidite profilinin ağırlıklı ortalamasının bir oranı olan uygun bir süreyle bağlantılıdır. Örneğin, çoğunlukla kısa vadeli yatırım hesapları olmaları durumunda ilgili paydaşların yatırımlarının ortalama likidite profilinin 3 veya 5 katına eşit bir süre olabilir. Uygun olan başka bir yaklaşım da geçerli olarak kabul edilir.